

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра історії України

РУСЛАНА ДАВИДЮК

ДИСКУСІЙНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Навчально-методичний посібник

Рівне – 2023

УДК 94(477)(072)

Д 13

**Давидюк Р. Дискусійні проблеми історії України.
Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2023. 50 с.**

Рецензенти:

Соляр Ігор Ярославович, доктор історичних наук,
професор, директор Інституту українознавства імені
І. Крип'якевича НАН України.

Кучерепа Микола Михайлович, кандидат історичних
наук, професор, професор кафедри історії України та археології
Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Методична розробка підготовки магістрів:

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія).

Розглянуто на засіданнях кафедри історії України (Протокол від 21 вересня 2023 р. № 10) і Навчально-методичної комісії факультету історії, політології та міжнародних відносин (Протокол від 25 вересня 2023 р. № 9) та рекомендовано до використання у навчальному процесі.

© Давидюк Р. П., 2023

© РДГУ, 2023 рік

ЗМІСТ

- 1. ВСТУП**
- 2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
- 3. СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
- 4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**
- 5. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ОЦІНЮВАННЯ**
- 6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

ВСТУП

Сучасні виклики формують потреби критичного ставлення та нового прочитання багатьох проблем історії України, зокрема періоду Другої світової війни та ролі і місця України і українців у цій світовій катастрофі.

Навчально-методичний посібник з курсу «Дискусійні проблеми історії України» покликаний вдосконалити базові теоретичні знання та компетентності та практичні вміння застосовувати їх у роботі із старшокласниками. Предметом вивчення навчальної дисципліни є дискусійні проблеми ролі і місця України у Другій світовій війні.

Посібник розроблено відповідно до навчального плану підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Історія) освітньої програми «Середня освіта (Історія)» Рівненського державного гуманітарного університету. Згідно з навчальним планом дисципліна «Дискусійні проблеми історії України» є курсом вибіркового компоненту освітньої програми, вивчається в обсязі 90 годин (3 кредити) впродовж 3 семестру, читається магістрам на факультеті історії, політології та міжнародних відносин. Курс розподілено на 2 модулі. Робочою програмою у ході вивчення

дисципліни передбачено наступні види діяльності: лекційні, практичні заняття, індивідуальні завдання та самостійне вивчення окремих питань.

Навчально-методичний посібник «Дискусійні проблеми історії України» містить програму навчальної дисципліни, силабус із розробкою планів практичних занять, завдання самостійної роботи, політику оцінювання, а також рекомендовану літературу до курсу. Посібник адресований здобувачам освіти підготовки магістрів із галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Історія).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Проблеми історіографії та історичної пам'яті про Другу світову війну.

Тема 1. Українська візія проблем Другої світової війни.

Історична пам'ять про війну.

Українське бачення Другої світової війни, її відмінність від загальнорадянської, російської, німецької, польської. Небезпека послуговування чужою національною моделлю пам'яті. Інерція радянського способу мислення. Періодизація і хронологія Другої світової війни. Колективна та індивідуальна пам'ять. Вплив процесів декомунізації та деколонізації на пам'ять про Другу світову війну. Історична пам'ять про Другу світову війну в сучасній Україні. Місця пам'яті про Другу світову війну у незалежній Україні.

Ідеологічні маніпуляції суспільною пам'яттю про війну в росії. Ресталінізація у путінській росії. Корекція історичної пам'яті про війну у росії. Смісловий ряд «перемога-диктатура-велич росії». Культ перемоги як центральна «скрепа» сучасної ідентичності росіян. «Велика Перемога» як матриця нової війни. «Можем повторить». «георгіївська стрічка». Пам'ять про війну у Європі. «Червоний мак». «Ніколи знову». Особливості подачі матеріалу учням старшої школи.

Тема 2. Україна у Другій світовій війні: проблемні та дражливі питання історіографії.

Перші документальні збірники. Спогади. Розсекречені документи та матеріали. Особливості радянської історіографії та доробків зарубіжних вчених. Основні напрями досліджень сучасних українських вчених. «Україна в роки Другої світової війни»: проблемні, полемічні питання в сучасній українській

історіографії. Геноциди. Депортації. Мобілізації. Військовополонені. Повстанський рух. Партизанський рух. Полемічний характер питань щодо ОУН і УПА. Проблема колабораціонізму. «Нахтігаль» і «Роланд». Дивізія «СС Галичина».

Спроби дослідників показати війну у людському вимірі. Становище оstarбайтерів та військовополонених. Міжнародні відносини у роки війни. УПМЗК. Пояснення учням старшої школи означених проблемних питань.

Тема 3. Міфи Другої світової війни в українській історії.

Міфи успадковані від СРСР. Керований пафос перемоги у радянський час. Міф «Великої вітчизняної війни». Супутні міфи про «керівну роль КПРС», «про моральну єдність суспільства», «радянський патріотизм», «про ефективну національну політику» та ін. Міфи у період перебудови в УРСР. «Радянський народ» як заперечення суб'єктності українського народу. Російська пропаганда у питаннях Другої світової війни. Фальсифікація, політизація, замовчування проблем Другої світової війни.

«Архівна революція» в Україні. Розсекречення документів. Інша картина війни. Політики та історики у створенні української версії Другої світової війни. Очищення від міфів, фальсифікацій, стереотипів. Вивчення історії Другої світової війни у старшій школі.

Тема 4. Основні тенденції і перспективи дослідження Другої світової війни у сучасній Україні.

Здобутки сучасної української історіографії у вивчення проблем Другої світової війни. Світоглядна трансформація українських вчених. Нові концептуальні підходи. Дослідження маловідомих та нових питань. Історія війни поза політикою та

ідеологією. Комплексне дослідження війни: політичний, воєнний, економічний, соціокультурний, національний, релігійний, демографічний складники. Регіональні та місцеві особливостей окупаційної політики.

Людина у період війни. Військова антропологія, соціальна і усна історія, історія релігії. Україноцентричний підхід у висвітленні проблем Другої світової війни. Публікація документів. «Модерний», «національний» сектори української історіографії. «Європеїзація» й «глобалізація» військово-історичних досліджень.

Змістовий модуль 2.

Окупаційний режим в Україні: виклики та відповіді.

Тема 5. Українська проблема у міжнародній політиці на початку Другої світової війни.

Українське питання в європейській політиці навесні 1939 року. Зближення Німеччини і СРСР, як невдоволених «Версальсько-Вашингтонською системою. Торгове партнерство, військова співпраця. Показове ідеологічне протистояння. Зближення Третього райху і СРСР. Україна в політиці СРСР напередодні та на початку Другої світової війни. Німецька політика «нового порядку у відносинах на Заході». «Пакти Молотова-Ріббентропа» і доля західноукраїнських територій. 17 вересня 1939 р.: думки в історіографії. Ставлення місцевого населення до радянської влади. Лінія розмежування між нацистськими і радянськими військами. Договір про дружбу і кордони між Німеччиною і СРСР. Ультимативні вимоги СРСР до Румунії. Північна Буковина і Бессарабія.

Плани нацистського керівництва щодо України. ОУН і німецьке керівництво. Економічна доцільність у планах нацистів. Політичні погляди німецького керівництва на ідею «Великої України». А. Розенберг та Е. Кох. «Залізний кулак у

шовковій рукавиці». Фольксдойче в Україні у планах гітлерівського «нового порядку».

Тема 6. Колаборація у територіальному вимірі на українських землях.

Проблема колаборціоналізму. Політична позиція українства 1941 року. Вимушена і добровільна колаборація. Політична база українських колабораціоністів. Відмінності українського колабораціоналізму від західноєвропейського.

Українці у допоміжних збройних частинах Німеччини у 1939–1942 рр. Українські легіони: Військові відділи націоналістів; Дружини Українських Націоналістів (ДУН). Курені «Нахтігаль». Роман Шухевич. «Роланд». Євген Побігущий. Підрозділ «Пума». Ганс Пуллой. «Поліська Січ» Тараса Бульби-Боровця.

Допоміжні добровольчі формування – загони «Гіві». Служба охорони і перші охоронні батальйони. «Шума». Регулярні військові формування у період 1943 – червень 1944 років. Українське Визвольне Військо. Український Легіон Самооборони (УЛС). «Буковинська Українська Самооборонна Армія» (БУСА.) Дивізія «Галичина». Розгром у боях під Бродами 22 липня 1944 р. Реорганізація дивізії. Зміни у німецькій східній політиці і українські військові формування на атакуючому етапі війни. УВВ в нових умовах.

Тема 7. Український самостійницький повстанський рух.

Історіографія проблеми. Спроби ОУН організувати національне життя на початку радянсько-німецької війни. Похідні групи ОУН. Акт 30 червня 1941 р. Суперечки між ОУН-Б і ОУН-М.

Причини виникнення і типи української самооборони. Передумови та створення «Поліської Січі» Тараса Бульби-

Боровця. Військові формування ОУН-б та ОУН-м. Роман Шухевич. Утворення УПА. Об'єднання націоналістичних партизанських формувань. Бойові дії УПА. Виникнення УНРА. Питання чисельності УПА в історії руху Опору. Ідейна еволюція оунівського підпілля у роки війни. Конференція поневолених народів Східної Європи і Азії. Бої УПА з радянськими військами (зима–весна 1944 р.). Український національний комітет (УНК). Павло Шандрук.

III Надзвичайний великий збір ОУН-б (серпень 1943 р.). Зняття гасла «Україна для українців». Українська Головна визвольна рада. Кирило Осьмак.

Тема 8. Радянський партизанський рух на українських землях.

Історіографія проблеми. Умови виникнення радянського руху опору. Партизанський радянський рух на початковому етапі радянсько-німецької війни. Мета і завдання радянських партизанських загонів. С. Ковпак, О. Сабуров, О. Федоров, Д. Медведєв та інші керівники партизанського руху.

Український штаб партизанського руху. Т. Строкач. Партизанський рух у 1943 р.: бойові дії, завдання. Рейкова війна. Ставлення українського населення до радянських партизан. Карпатський рейд С. Ковпака: цілі та наслідки.

Проблеми і дискусії в історичній науці щодо кількості радянських партизан. Участь українців у радянському партизанському русі. Польський комуністичний партизанський рух на території України. Р. Сатановський. Радянське підпілля на території України.

Тема 9. Українсько-єврейські стосунки в період Другої світової війни.

Історіографія проблеми. Початок радянсько-німецької війни та нагнітання «юдобільшовизму». Антиєврейські акції і

українська допоміжна поліція. Реакція українського населення на антисврейські погроми.

Львівські погроми липня 1941 р.: суперечності та проблеми в історіографії. Трагедія Бабиного Яру. Антиєврейський терор 1942 р. на західноукраїнських землях. Єврейські гетто. Церква і єврейська проблема у роки війни. А. Шептицький. «Не убий».

Ставлення до винищення євреїв з боку радянських партизанських формувань. Позиція ОУН та УПА в єврейському питанні. Наслідки і уроки геноциду єврейського населення у роки війни.

Тема 10. Українсько-польський міжнаціональний збройний конфлікт.

Історіографія проблеми. Українсько-польські відносини у 1939–1941 рр. Генезис польської самооборони 1939–1941 рр. Польське підпілля у 1941–1943 рр. Союз збройної боротьби – Армія Крайова. Завдання польського підпілля. Польський еміграційний уряд у Лондоні.

Проблема володіння західними землями України: непримиренність української та польської позиції. Каральні акції на західноукраїнських територіях. УПМЗК – «Волинська різанина». Оцінки кількості жертв сучасними українськими і польськими істориками.

Роль Німеччини і СРСР в українсько-польському міжнаціональному збройному конфлікті. Українська охоронна поліція та польська гранатова поліція. Виселення поляків Грубешівського повіту, заселення його українцями. Політика «поділяй і володарюй». Відносини між поляками і радянськими партизанами. «Винищувальні батальйони».

Передумови, суть та наслідки акції «Буря». Наслідки міжнаціональних конфліктів в Україні у роки війни.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма навчання					Заочна форма навчання						
	Всього	У тому числі				Всього	У тому числі					
		л	п	лаб	інд		сам	л	п	лаб	інд	сам
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Проблеми історіографії та історичної пам'яті про Другу світову війну.												
Українська візія проблем Другої світової війни. Історична пам'ять про війну	9	2	2			5	9					9
Україна у Другій світовій війні: проблемні та дражливі питання історіографії	7	2				5	7	2				5
Міфи Другої світової війни в українській історії	9	2	2			5	9	2				7
Основні тенденції і перспективи дослідження Другої світової війни у сучасній Україні.	9	2	2			5	9		2			7
Разом за змістовим модулем 1	34	8	6			20	34	4	2			28
Змістовий модуль 2.												
Окупаційний режим в Україні: виклики та відповіді.												
Українська проблема у міжнародній політиці на початку Другої	7	2				5	7	2				5

світової війни.												
Колаборація у територіальному вимірі на українських землях	7	2				5	7					7
Український самостійницький повстанський рух.	9	2	2			5	9		2			7
Радянський партизанський рух на українських землях	7	2				5	7					7
Українсько-єврейські стосунки в період Другої світової війни	7	2				5	7					7
Українсько-польський міжнаціональний збройний конфлікт	9	2	2			5	9					9
Разом за змістовим модулем 2	46	12	4			30	46	2	2			42
Усього	80	20	10			50	80	6	4			70
Модуль2												
ІНДЗ	10				10						10	
Всього	90	20	10		10	50	90	6	4		10	70

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни / освітнього компонента	Дискусійні проблеми історії України
Освітня програма	Середня освіта (Історія)
Компонент освітньої програми	вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	__3__ кредити / __90__ годин
Вид підсумкового контролю з	залік
Мова викладання	мова викладання: українська
Викладач	Давидюк Руслана Петрівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України
Е-mail викладача	Електронна адреса ruslana.davydiuk@rshu.edu.ua
Консультації	Вівторок, другий день тижня, 10.00, аудиторія 226, он-лайн посилання

Мета та завдання навчальної дисципліни.

Курс присвячений дискусійним питанням періоду Другої світової війни на українських територіях, орієнтований на забезпечення здобувачів освіти знаннями про роль, місце і значення України у Другій світовій війні.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є дискусійні, складні проблеми ролі і місця України у Другій світовій.

Згідно з освітньою програмою дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти інтегральної, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей.

Інтегральної компетентності: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі історичної освіти або в освітньому процесі, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог до професійної, навчальної або дослідницької діяльності.

Загальних компетентностей (ЗК):

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області, професії.

ЗК 02. Уміння ідентифікувати і формулювати проблеми та здатність їх вирішувати.

ЗК 03. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел, включаючи ті, що базуються на ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологіях) та вміння їх відповідно використовувати.

ЗК 05. Здатність до абстрактного та аналітичного мислення, генерування нових ідей та самоорганізації.

ЗК 08. Усвідомлення культурного розмаїття суспільств та викликів взаємодії в міжкультурному контексті.

ЗК 09. Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її соціальних, гендерних, расових, національних та вікових аспектів.

Фахових компетентностей:

ФК 01 Здатність продемонструвати знання і розуміння сучасних теоретичних та методологічних основ історії, а також методик викладання історії у закладах загальної середньої освіти.

ФК 02. Здатність застосовувати набуті історичні й педагогічні знання, сучасні методики і освітні технології, в тому числі й інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

ФК 03. Розуміння функцій історичної науки як складової частини наукової думки і

ФК 06. Здатність до аналізу продукції сучасних історичних шкіл, володіння методикою історіографічної та джерелознавчої критики.

ФК 07. Здатність до встановлення причинно-наслідкових зв'язків в історичних подіях минулого, та системного аналізу й узагальнення історичного матеріалу.

ФК 10. Здатність вести дискусії про минуле в політичному та культурному контексті.

ФК 12. Здатність до постійного професійного розвитку та підвищення кваліфікації

3. Програмні результати навчання

ПРН 1. Знати предметну область професії, вміти формулювати та вирішувати проблемні завдання, генерувати нові ідеї.

ПРН 2. Знати та розуміти сучасні теоретичні та методологічні основи історичної науки та методики викладання історії у закладах загальної середньої освіти.

ПРН 3. Уміти застосовувати спеціальні фахові й педагогічні знання, методики та освітні технології, в тому числі й інформаційні для організації якісного освітнього процесу.

ПРН 7. Володіти методикою історіографічної та джерелознавчої критики.

ПРН 8. Уміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними подіями, аналізувати та узагальнювати історичний матеріал.

ПРН 11. Уміти вести дискусію про минуле в політичному та культурному контексті з використанням історичних та краєзнавчих знань.

ПРН 14. Уміти відбирати, аналізувати, представляти і поширювати історичну інформацію, використовувати різноманітні письмові, усні та візуальні засоби (у тому числі – за допомогою цифрових технологій).

ПРН 18. Забезпечувати власний професійний розвиток і підвищення кваліфікації, у тому числі щодо методик роботи з особами з особливими освітніми потребами

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні факти та події участі України в Другій світовій війні; суть дискусійних проблем періоду Другої світової війни

вміти: аналізувати різні види історичних джерел; з'ясовувати дискусійні, складні проблеми, критично аналізувати інформацію; спонукати студентів до історичного дослідження та пошуку.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Проблеми історіографії та історичної пам'яті про Другу світову війну.

Тема 1. Українська візія проблем Другої світової війни. Історична пам'ять про війну.

Тема 2. Україна у Другій світовій війні: проблемні та дражливі питання історіографії.

Тема 3. Міфи Другої світової війни в українській історії.

Тема 4. Основні тенденції і перспективи дослідження Другої світової війни у сучасній Україні.

Змістовий модуль 2.

Окупаційний режим в Україні: виклики та відповіді.

Тема 5. Українська проблема у міжнародній політиці на початку Другої світової війни.

Тема 6. Колаборація у територіальному вимірі на українських землях.

Тема 7. Український самостійницький повстанський рух.

Тема 8. Радянський партизанський рух на українських землях.

Тема 9. Українсько-єврейські стосунки в період Другої світової війни.

Тема 10. Українсько-польський міжнаціональний збройний конфлікт

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1. Війна і міф. Невідома Друга світова / за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 272 с.
2. Вовк О. В. Спогади учасників українських військових формувань у збройних силах Німеччини як джерело вивчення повсякденного життя вояків Другої світової війни. *Сумська старовина*. 2021. №58. С. 35–47.
3. Гетьманчук М. П. Сучасні підходи до висвітлення природи, причин проявів радянського колабораціонізму в період Другої світової війни. *Літопис Волині*. 2022. №27. С. 142–148.
4. Гончаренко О. Голокост на теренах Райхскомісаріату «Україна» у вітчизняному історіографічному дискурсі (1941–2016 рр.). Дніпро; Переяслав-Хмельницький: Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», 2017.
5. Грицюк В. М., Лисенко О. Є., Кидонь В. І. *Пролог німецько-радянської війни: політичні та військово-стратегічні аспекти*. *Український історичний журнал*. №3. 2021. С. 56 – 79.
6. Дрозд Р. «Конфлікт пам'яті»: до питання про вшанування жертв польсько-українського протистояння 1940-х рр. на території сучасної Польщі. *Український історичний журнал*. 2020. Ч. 5. С. 90–115.
7. Друга світова війна на уроках історії в школі: Інтерактивний онлайн-посібник / Заг. ред. Кендзьора П. І. Львів, 2017.
8. Жив'юк А. Ліквідація органами НКВД–НКГБ Костопільської окружної ексекутиви ОУН (1939–1941 рр.). *3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ: Науковий журнал*. 2022. № 1 (57). Київ; Харків, 2022. С. 48–94.

9. Історія Голокосту: освіта та пам'ять / Упоряд.: В. Бобров, Н. Голосова, О. Педан-Слепухіна, А. Подольський, М. Тяглий. Вид. 2-ге, випр. К., УЦВІГ, 2016. 124 с.
10. Кашеварова Н. Друга світова війна очима радянських військовополонених: свідчення, зібрані Оперативним штабом Розенберга (Польща, жовтень 1944). *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2020. № 1 (53). С. 454.
11. Ковальська-Павелко І. Мілітарні комеморативні практики як складова історичної пам'яті українського народу про Другу світову війну. *Проблеми політичної історії України*. 2020. № 15. С. 168–180.
12. Левченко Ю. І. Особливості реалізації політики окупаційної влади в адміністративно-територіальних одиницях України 1941-1944 рр.: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 402 с.
13. Лисенко О. Методологічні аспекти дослідження історії українського національно-визвольного руху середини ХХ століття. *Проблеми дидактики історії*. Зб. наук. праць. Вип. 7. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 27–36.
14. Лисенко О., Пилявець Р. Битва за Дніпро у Другій світовій війні: спроба нової концептуальної візії. *УІЖ*. №4. 2019. С. 88.
15. Лисенко О., Хойнацька Л. Пам'ять про Другу світову війну: між ритуалом та дійсністю. *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри*: зб. наук. праць Вип. 6 / відп. ред. М. І. Михайлуца. Херсон: ФОРМ Грін Д.С., 2017. С. 209–216.
16. Литвин М. Друга світова війна: український вимір трагедії. *Військово-науковий вісник*. 2020. № 33. С. 312-315. URL: <https://doi.org/10.33577/2313-5603.33.2020.312-315>
17. Пагіря О. ОУН та УПА в контексті визвольних рухів: спроба компаративного аналізу. *Новітня доба*; НАН України,

- Інститут країнознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. С. 150–178.
18. Патриляк І. «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939-1960 рр.). Львів, 2012.
 19. Подольський А. До питання концепції комплексної меморіалізації Бабиного Яру: історичні контексти та політичні виклики. *Суспільно-політичні та історичні аспекти розвитку*. 2022. С. 345-366.
 20. Рижева Н. О. Сучасна українська історіографія Голокосту. *Південний архів (історичні науки): збірник наукових праць*. Вип. 37. Херсон, 2022. С. 82 – 91.
 21. Салата О. Український театр в умовах німецької окупації 1941–1942 рр. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2022. №23. С. 83–92.
 22. Смирнов А. Між хрестом, свастикою і червоною зіркою: українське православ'я в роки Другої світової війни. Монографія. Одеса: Гельветика, 2021. 416 с.
 23. Снайдер Тімоті. Чорна земля. Голокост як історія і застереження / Перекл. з англ. П. Білак, О. Камишнікова, Т. Родіонова. Київ, 2017. 394 с.
 24. Стельникович С. В. Житомирсько-Вінницький регіон в умовах нацистської окупації (1941–1944 рр.). Житомир, 2015.
 25. Сурмач О. І. Діяльність митрополита А. Шептицького в роки німецької окупації. *Наукові праці історичного ф-ту Запорізького ун-ту*. 2015. Вип. 42. С. 132–136.
 26. Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття. Історичні нариси / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова колегії) та ін., Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець, В. М. Литвин, О. Є. Лисенко (відп. ред.), О. С. Онищенко, О. П. Реєнт, П. Т. Тронько. Київ, 2015. Кн. 3.

27. Ухач В. З. «Рух ОУН-Бандери становить серйозну небезпеку»: ОУН(б) і Німеччина в період кінця 1941 – грудня 1943 років: (сучас. історіографія). *Архіви України*. № 2. 2017. С. 93-102.
28. Шкварець В. П., Гузенко Ю. І. Друга світова війна 1939-1945 рр. : український вимір. Миколаїв : Іліон, 2012. 249 с.

Додаткова

1. Баран В. Україна: воєнне літо 1941 року. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Історичні науки*. 2018. №27. С. 94 – 103.
2. Геча О. Революції, політичні трансформації та війни першої половини ХХ ст. в житті єврейських громад Правобережної України: колективний та персональний виміри. Житомир, 2021. 274 с.
3. Давидюк Р. Діяльність спецслужби ДЦ УНР у Кременецькому повіті. *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2022. № 1(57). С. 95-111.
4. Давидюк Р. Життєпис Марка Луцкевича в контексті сучасної політики пам'яті. *Радянські репресії у західних областях України (1939-1953): історія, особистості, пам'ять*. Колективна монографія. Відп. ред. В. Ільницький. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. 374 с. С. 227–246.
5. Зек Б. М. Луцьк у роки нацистської окупації (1941–1944). Луцьк, 2017.
6. Куницький М. П. Соціально-правовий статус місцевого населення Райхскомісаріату «Україна» (1941–1944 рр.). Київ, 2014.
7. Лисенко О. Подолання «міфу війни», або від якої спадщини ми відмовляємося: науковий дискурс, політика пам'яті та сучасні виклики (з приводу 70-річчя перемоги над нацизмом і фашизмом). *Український історичний журнал*. 2015. №2.

8. Насильство над цивільним населенням України. Документи спецслужб. 1941-1944 / уклад. В. Васильєв та ін. Київ, 2018. 752 с.
9. Погорєлов А. Залучення нацистською окупаційною владою агітаторів та їх використання в усній і кінофотопропаганді (1942–1944 рр.). *Український історичний журнал*. 2019. №5. С. 36–58.

Інтернет-ресурси

1. Анотований довідник антирадянського руху опору. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vidannya/annotovany-dovidnyk-antyradyanskogo-ruhu-oporu>
2. Давидюк Р. Страта «в особливому порядку» колишніх унерівців: розстрільний список 1940 р. *Український історичний журнал*. 2023. № 1 (568). С. 121-142. URL: <https://doi.org/10.15407/ukristj.568.01.121>
3. Електронна бібліотека Чтиво. Розділ – Історична література. URL: <http://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>
4. Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vidannya/zbirka-metodychnyh-rekomendaciy-do-vidznachennya-pamyatnyh-dat-u-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladah2>
5. Літопис УПА. URL: <https://litopysupa.com/ua/>
6. Стяжкіна О. Рокада: чотири нариси з історії Другої світової війни. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vidannya/rokada-chotyry-narysy-z-istoriyi-drugoyi-svitovoyi>
7. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>

Система оцінювання

Рівень знань здобувачів вищої освіти оцінюється відповідно до Положення про оцінювання знань та умінь

здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка (бали) за практичну діяльність під час практик; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за курсову роботу; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій; оцінка (бали) за залік або екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти під час вивчення дисципліни

Приклад оцінювання за видами діяльності

№ з/п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали*	Кількість балів
Обов'язкові			
T1	Українська візія проблем Другої світової війни. Історична пам'ять про війну.		8
T2	Україна у Другій світовій війні: проблемні та дражливі питання історіографії		8
T3	Міфи Другої світової війни в українській історії.		8
T4	Основні тенденції і перспективи дослідження Другої світової війни у сучасній Україні.		8
T5	Українська проблема у міжнародній політиці на початку Другої світової війни.		8

T 6	Колаборація у територіальному вимірі на українських землях		8
Модульний контроль (контрольна робота)		5	5
T7	Український самостійницький повстанський рух.		8
T8	Радянський партизанський рух на українських землях		8
T9	Українсько-єврейські стосунки в період Другої світової війни		8
T10	Українсько-польський міжнаціональний збройний конфлікт		8
Модульний контроль (контрольна робота)		5	5
ІНДЗ	Наукове повідомлення та фото пам'ятки Другої світової війни (за вибором)	10	10
Підсумковий тест Залік		За бажанням	
Разом		100	

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Завдання здобувачі вищої освіти мають виконувати і здавати відповідно до графіку освітнього процесу. Перескладання модулів, заліків, екзаменів відбувається у терміни ліквідації академічних заборгованостей, визначених кафедрами та деканатами.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач вищої освіти під час виконання самостійної та індивідуальної роботи повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1.

Тема. Історична пам'ять про Другу світову війну у сучасній Україні

Запитання для обговорення:

1. Поясніть чому вважають Другу світову війну не завершеною?
2. Якою має бути національна українська візія Другої світової війни? Охарактеризуйте моделі пам'яті про Другу світову війну – традиційну радянську, успадковану від неї сучасну російську ідеологію та європейську модель пам'яті.
3. Як українському суспільству зберегти пам'ять про Другу світову війну і одночасно відмежуватись від російського, ідеологічно забарвленого історичного нарративу? Які нові меморіальні практики та ритуали можуть бути використані для цього?
4. Які позитивні практики критичного переосмислення історії Другої Світової війни українці можуть запозичити в інших європейських країнах (Німеччина, Австрія, Нідерланди, Франція, Норвегія тощо)?
5. Місця пам'яті про Другу світову війну у незалежній Україні. Чи змінився публічний простір в Україні? Якщо так, то яким чином? Чи змінився комеморативний простір у вашому населеному пункті?
6. Символи Другої світової війни. Георгіївські стрічки як символи рашизму, а не пам'яті про світову війну для України. Червоний мак, який символ краплі крові, пам'яті про загиблих у Другій світовій війні.

7. Чому День пам'яті та примирення та День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні: символізують не триумф переможців над переможеними, а є нагадуванням про страшну катастрофу. Ми не святкуємо, а вшановуємо пам'ять жертв Другої світової війни, людей, які боролися з нацизмом, які постраждали у цій боротьбі, або втратили життя.
8. «Родинна пам'ять про Другу світову війну».

Рекомендова література

1. Війна і міф. Невідома Друга світова / за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 272 с.
2. Дрозд Р. «Конфлікт пам'яті»: до питання про вшанування жертв польсько-українського протистояння 1940-х рр. на території сучасної Польщі. *Український історичний журнал*. 2020. Ч. 5. С. 90-115.
3. Друга світова війна на уроках історії в школі: Інтерактивний онлайн-посібник / Заг. ред. Кендзьора П. І. Львів, 2017.
4. Ковальська-Павелко І. Мілітарні комеморативні практики як складова історичної пам'яті українського народу про Другу світову війну. *Проблеми політичної історії України*. 2020. № 15. С. 168–180.
5. Лисенко О. Подолання «міфу війни», або від якої спадщини ми відмовляємося: науковий дискурс, політика пам'яті та сучасні виклики (з приводу 70-річчя перемоги над нацизмом і фашизмом). *Український історичний журнал*. 2015. №2.
6. Лисенко О., Хойнацька Л. Пам'ять про Другу світову війну: між ритуалом та дійсністю. *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри*: зб. наук. праць Вип. 6 / відп. ред. М. І. Михайлуца. Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2017. С. 209–216.

7. Литвин М. Друга світова війна: український вимір трагедії. *Військово-науковий вісник*. 2020. № 33. С. 312–315. URL: <https://doi.org/10.33577/2313-5603.33.2020.312-315>
8. Методичні рекомендації до використання в освітньому просторі проєкту «Діалоги про війну». URL: <file:///C:/Users/Gyrocopter/Downloads/RAAOg16178892937KQY9.pdf>.
9. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія: Україна і світ. 10-11 класи. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/Istoriya-Ukrayina.i.svit-Intehrovanyy.kurs.30.09.2022.pdf>
10. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6-11 класи. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>.
11. Шкварець В. П., Гузенко Ю. І. Друга світова війна 1939-1945 рр.: український вимір. Миколаїв : Іліон, 2012. 249 с.

Практичне заняття 2.

Тема. Основні тенденції і перспективи дослідження Другої світової війни у сучасній Україні

Запитання для обговорення:

1. Переосмислення радянських поглядів на Другу світову війну в сучасній українській історіографії.

2. Людина у період війни. Військова антропологія, соціальна і усна історія, історія релігії.
3. Україноцентричний підхід у висвітленні проблем Другої світової війни.
4. Сучасна українська історіографія: репресії 1939-1941 рр. у Західній Україні, проблеми досліджень історії українського національно-визвольного руху, Голокосту, оstarбайтерів, військовополонених, проблем колаборації, насильство над цивільними людьми; освіта і церква у період Другої світової війни; звільняли від «коричневої чуми» в ім'я «червоної чуми» та ін.
5. Шкільний підручник як відбиток української історіографії.
6. Дискусійні та дражливі проблеми «Україна в Другій світовій війні».
7. Проаналізувати тематичні матеріали про Другу світову війну Українського інституту національної пам'яті.
<https://uinp.gov.ua/aktualni-temy/informaciyni-materialy-do-dnya-pamyati-ta-prymyrennya-8-travnua>

Рекомендова література

1. Гончаренко О. Голокост на теренах Райхскомісаріату «Україна» у вітчизняному історіографічному дискурсі (1941–2016 рр.). Дніпро; Переяслав-Хмельницький: Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», 2017.
2. Грицюк В. М., Лисенко О. Є., Кидонь В. І. Пролог німецько-радянської війни: політичні та військово-стратегічні аспекти. *Український історичний журнал*. №3. 2021. С. 56 – 79.
3. Давидюк Р. Страта «в особливому порядку» колишніх уенерівців: розстрільний список 1940 р. *Український історичний журнал*. 2023. № 1 (568). С. 121 - 142.
4. Кашеварова Н. Друга світова війна очима радянських військовополонених: свідчення, зібрані Оперативним штабом

- Розенберга (Польща, жовтень 1944). *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2020. № 1 (53). С. 454.
5. Левченко Ю. І. Особливості реалізації політики окупаційної влади в адміністративно-територіальних одиницях України 1941-1944 рр. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 402 с.
 6. Лисенко О. Методологічні аспекти дослідження історії українського національно-визвольного руху середини ХХ століття. *Проблеми дидактики історії*. Зб. наук. праць. Вип. 7. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 27–36.
 7. Мороз П. В., Мороз І. В. Інформаційний та методичний потенціал фотографії як історичного джерела (на прикладі підручника «Досліджуємо історію і суспільство»). *Проблеми сучасного підручника*. 2022. № 29. С. 137–153.
 8. Насильство над цивільним населенням України. Документи спецслужб. 1941-1944 / уклад. В. Васильєв та ін. Київ, 2018. 752 с.
 9. Погорелов А. Залучення нацистською окупаційною владою агітаторів та їх використання в усній і кінофотопропаганді (1942–1944 рр.). *Український історичний журнал*. 2019. №5. С. 36 – 58.
 10. Рижева Н. О. Сучасна українська історіографія Голокосту. *Південний архів (історичні науки): збірник наукових праць*. Вип. 37. Херсон, 2022. С. 82 – 91.
 11. Смирнов А. Між хрестом, свастикою і червоною зіркою: українське православ'я в роки Другої світової війни. Монографія. Одеса: Гельветика, 2021. 416 с.
 12. Снайдер Тімоті. Чорна земля. Голокост як історія і застереження / Перекл. з англ. П. Білак, О. Камишникова, Т. Родіонова. Київ, 2017. 394 с.
 13. Стяжкіна О. «Червоні злодії» Другої світової: витоки, практика й наслідки мародерства радянських військовослужбовців. *ВІЖ*. №3. 2022.

Практичне заняття 3.

Тема. Міфи Другої світової війни в українській історії

Запитання для обговорення:

1. Міф, як сфальсифіковане бачення минулого. Для чого потрібні міфи?
2. Наратив «великої вітчизняної війни» як основа сталінського конструкту війни.
3. «Архівна революція» в Україні. Розсекречення документів. Інша картина війни.
4. Обговорення: 10 міфів про Другу світову війну. URL: <https://nv.ua/ukr/project/10-mifiv-pro-drugu-svitovu-viynu-50239377.html>

Рекомендована література

1. 10 міфів про Другу світову війну. URL: <https://nv.ua/ukr/project/10-mifiv-pro-drugu-svitovu-viynu-50239377.html>
2. Війна і міф. Невідома Друга світова / за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 272 с.
3. Друга світова війна на уроках історії в школі: Інтерактивний онлайн-посібник / Заг. ред. Кендзьора П. І. Львів, 2017.
4. Лисенко О. Подолання «міфу війни», або від якої спадщини ми відмовляємося: науковий дискурс, політика пам'яті та сучасні виклики (з приводу 70-річчя перемоги над нацизмом і фашизмом). *Український історичний журнал*. 2015. №2.
5. Лисенко О., Хойнацька Л. Пам'ять про Другу світову війну: між ритуалом та дійсністю. *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри*: зб. наук. праць Вип. 6 / відп. ред. М. І. Михайлуца. Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2017. С. 209–216.

Практичне заняття 4.
Тема. Український самостійницький
повстанський рух

Запитання для обговорення:

1. Український націоналістичний табір у 1939-1941 роках. Акт 30 червня 1941 р.
2. «Поліська Січ» Тараса Бульби-Боровця.
3. Військові формування ОУН-б та ОУН-м.
4. Утворення та бойові дії УПА. Роман Шухевич.
5. III Надзвичайний великий збір ОУН-б.
6. Українська Головна визвольна рада. Кирило Осмак.

Рекомендована література

1. Жив'юк А. Ліквідація органами НКВД–НКГБ Костопільської окружної ексекутиви ОУН (1939–1941 рр.). *З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ: Науковий журнал*. 2022. № 1 (57). Київ; Харків, 2022. С. 48–94.
2. Киричук Ю.А Нариси українського національно-визвольного руху 40-50-х років ХХ ст. Львів, 2000. 304 с.
3. Літопис УПА. URL: <https://litopysupa.com/ua/>
4. Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / Дзьобак В. В., Ільюшин І. І., Касьянов Г. В., Кентій А. В., Кульчицький С. В., Лисенко О. Є., Патриляк І. К. Київ: Наукова думка, 2005. 496 с.
5. Пагіря О. ОУН та УПА в контексті визвольних рухів: спроба компаративного аналізу. *Новітня доба* / гол. ред. М. Романюк; НАН України, Інститут країнознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. С. 150–178.

6. Патриляк І.К. «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939-1960 рр.). Львів, 2012.
7. Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні публікації, матеріали. Торонто-Львів: Літопис УПА, 2001.
8. Ухач В. «Рух ОУН-Бандери становить серйозну небезпеку»: ОУН(б) і Німеччина в період кінця 1941 – грудня 1943 років: (сучас. історіографія). *Архіви України*. № 2. 2017. С. 93-102.

Практичне заняття 5.

Тема. Українсько-єврейські стосунки в період Другої світової війни

Запитання для обговорення:

1. Німецька пропаганда «жидобільшовизму».
2. Масові розстріли мирного єврейського населення. «Гетто».
3. Українці і трагедія Голокосту.
4. А. Шептицький «Не вбий».
5. Ставлення до євреїв з боку партизанських та повстанських формувань.

Рекомендована література

1. Геча О. Революції, політичні трансформації та війни першої половини ХХ ст. в житті єврейських громад Правобережної України: колективний та персональний виміри. Житомир, 2021. 274 с.
2. Гончаренко О. Голокост на теренах Райхскомісаріату «Україна» у вітчизняному історіографічному дискурсі (1941–2016 рр.). Дніпро; Переяслав-Хмельницький: Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», 2017.

3. Історія Голокосту: освіта та пам'ять / Упоряд.: В. Бобров, Н. Голосова, О. Педан-Слепухіна, А. Подольський, М. Тяглий. Вид. 2-ге, випр. Київ, УЦВІГ, 2016. 124 с.
4. Подольський А. До питання концепції комплексної меморіалізації Бабиного Яру: історичні контексти та політичні виклики. *Суспільно-політичні та історичні аспекти розвитку*. 2022. С. 345-366.
5. Рижева Н. О. Сучасна українська історіографія Голокосту. *Південний архів (історичні науки): збірник наукових праць*. Вип. 37. Херсон, 2022. С. 82 – 91.
6. Сурмач О. І. Діяльність митрополита А. Шептицького в роки німецької окупації. *Наукові праці історичного ф-ту Запорізького ун-ту*. 2015. Вип. 42. С. 132–136.

САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ОЦІНЮВАННЯ

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Українська візія проблем Другої світової війни. Історична пам'ять про війну	5
2	Україна у Другій світовій війні: проблемні та дражливі питання історіографії	5
3	Міфи Другої світової війни в українській історії	5
4	Основні тенденції і перспективи дослідження Другої світової війни у сучасній Україні	5
5	Українська проблема у міжнародній політиці на початку Другої світової війни	5
6	Колаборація у територіальному вимірі на українських землях	5
7	Український самостійницький повстанський рух.	5
8	Радянський партизанський рух на українських землях	5
9	Українсько-єврейські стосунки в період Другої світової війни	5
10	Українсько-польський міжнаціональний збройний конфлікт	5
	Всього	50

Тематика рефератів

1. Історична пам'ять про Другу світову війну в сучасній Україні.
2. Ідеологічні маніпуляції росії суспільною пам'яттю про Другу світову війну.
3. Культ перемоги як центральна «скрепа» сучасної ідентичності росіян.

4. Друга світова війна у людському вимірі : проблеми в історіографії.
5. Російська пропаганда у питаннях Другої світової війни.
6. Вплив «архівної революції» в Україні на дослідження Другої світової війни.
7. Регіональні та місцеві особливості нацистської окупаційної політики.
8. Українське питання в європейській політиці навесні 1939 року
9. Торгове партнерство, військова співпраця Німеччини і СРСР на початковому етапі Другої світової війни.
10. Україна в політиці СРСР напередодні та на початку Другої світової війни.
11. Політичні погляди німецького керівництва на ідею «Великої України».
12. Україна в економічних планах політика нацистів.
13. Вербування та вивезення до Німеччини цивільних робітників з України.
14. Допоміжні добровольчі формування у складі німецької армії.
15. Похідні групи ОУН.
16. Ідейна еволюція оунівського підпілля у роки війни.
17. Партизанський радянський рух на початковому етапі радянсько-німецької війни.
18. Львівські погроми липня 1941 р.: суперечності та проблеми в історіографії.
19. Роль Німеччини і СРСР в українсько-польському міжнаціональному збройному конфлікті.
20. Вивчення історії Другої світової війни у старшій школі.

Вимоги до написання реферату

Реферат – це цілісне завдання, яке передбачає всебічне розкриття здобувачем означеної теми. Він повинен містити вступну частину, основну частину, в якій безпосередньо розкривається фактичний зміст теми, висновки, де студент демонструє власне розуміння даної теми, а також список використаних джерел (обсяг реферату до 10 сторінок).

Питання для підготовки до модульних контрольних робіт

1. Українське питання у зовнішньополітичній доктрині Німеччини (1938 – початок 1939 року).
2. Початок Другої світової війни та «українське питання».
3. Перебіг, наслідки та оцінки в історіографії акції 17 вересня 1939 року.
4. Формування радянських репресивних органів влади на західноукраїнських землях.
5. «Поліська січ» Тараса Бульби Боровця
6. Передумови створення УПА та її воєнні операції у 1943 році.
7. Третій Надзвичайний Великий збір ОУН-б та зміна ідеологічних настанов.
8. Особливості українсько-єврейських відносин у роки Другої світової війни.
9. Ставлення українського населення до Голокосту. А. Шептицький.
10. Бабин Яр: трагедія Голокосту на українських землях.
11. Польське націоналістичне підпілля на західноукраїнських землях: мета, завдання, періоди діяльності та їх характеристика.
12. УПМЗК: причини, наслідки, проблеми в історіографії.
13. Особливості радянського партизанського руху на українських територіях: етапи та характеристика.
14. Карпатський рейд: цілі і результати

15. Плани А. Розенберга та Е. Коха щодо долі українських земель.
16. Допоміжні добровольчі формування у збройних силах Німеччини.
17. Українські регулярні військові формування у збройних силах Німеччини.
18. Діяльність Запілля УПА.
19. Українська Головна Визвольна Рада.
20. Український повстанський рух у 1944 році.
21. Боротьба загонів УПА з органами НКВС у 1944-1945 рр.
22. Міфи Другої світової війни.
23. Вплив процесів декомунізації та деколонізації на пам'ять про Другу світову війну.
24. Історична пам'ять про Другу світову війну: проблеми, труднощі, досягнення.
25. Вивчення історії Другої світової війни у старшій школі.

Вимоги до знань студентів при виконанні модульних завдань

На оцінку **«відмінно» (5)** оцінюється робота, коли студент:

- вичерпно та правильно виконав усі завдання;
- виявив ґрунтовні знання з предмета;
- в логічній послідовності виклав матеріал кожного завдання;
- продемонстрував здатність диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- допустив одну несуттєву неточність у викладі матеріалу.

На оцінку **«добре» (4)** оцінюється робота, що відповідає таким вимогам:

- усі завдання виконані на належному рівні;
- матеріал кожного завдання викладено в логічній послідовності;

- допущено дві-три неточності у викладі матеріалу.

На оцінку «задовільно» (3) оцінюється робота, коли:

- студент, який відповідає, не справився з одним - двома завданнями;
- недостатньо володіє матеріалом та термінологією;
- відповідь не містить логічного та послідовного викладу матеріалу.

На оцінку «незадовільно» (2) оцінюється робота, коли:

- завдання виконано менше ніж на 40 відсотків;
- студент не володіє термінологією;
- варіант відповіді хибний і не обґрунтований.

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Сфотографувати пам'ятку (меморіальну дошку, пам'ятник), пов'язану з Другою світовою війною (на вибір). З'ясувати появу/відкриття пам'ятки, проаналізувати її сутність, визначити відповідність вимогам сьогодення, зокрема законам про декомунізацію та деколонізацію. Підготувавши на основі такого аналізу наукове повідомлення, оформити його письмово. Наукове повідомлення і фото пам'ятки здати на перевірку викладачеві і захистити його усно.

Форма контролю – усний захист наукового повідомлення та фото пам'ятки.

Методи навчання

МН1 - словесний метод (лекція, дискусія). Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію викладача. Метод застосовується для передавання значного масиву інформації та для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

МН2 - практичний метод (практичні заняття). Здобувачі працюють з першоджерелами (статутними документами, договорами) й набувають компетентності аналізу джерел.

МН4 - робота з навчально-методичною літературою. Самостійна робота передбачає написання реферату.

МН6 - самостійна робота. Розв'язання поставлених задач передбачено під час виконання всіх самостійних завдань.

МН7 - індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти передбачена під час виконання ІНДЗ : вибір і фото пам'ятки, присвяченій Другій світовій війні і підготовка наукового повідомлення про цю пам'ятку.

Методи оцінювання

МО2 – усне та письмове опитування

МО6 – реферати

МО7 – презентація результатів виконаних завдань та досліджень

МО10 - залік

Засоби діагностики результатів навчання

Реферат, модульна контрольна робота, залік.

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетенції	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги	Високий (творчий)	відмінно	зараховано

			викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності			
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	зараховано
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано

			матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих			
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота										ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	10	100
Модульний контроль - 5					Модульний контроль - 5						
Передбачено отримання додаткових балів за результатами досягнень неформальної освіти (прослухані лекції, тренінги), за наявності відповідного сертифікату – 10 балів за сертифікат (1 кредит ЕКТС).											

Оцінювання за видами навчальної діяльності

№ з/п	Вид роботи	Кількість балів	Сума балів
1	Відвідування лекційних занять	1	10
2	Робота на практичних заняттях	4	20
4	Модульна контрольна робота	5	5
5	Індивідуальне науково-дослідне завдання	10	10
6	Самостійна робота	0,5	15
7	Залік	40	40
	Всього		100

Методичне забезпечення

1. Давидюк Р. П. Дискусійні питання історії України. Рівне, 2020.

Питання підсумкового контролю

1. Проблеми історичної пам'яті про Другу світову війну.
2. Українська візія проблем Другої світової війни.
3. Міфи Другої світової війни і їх використання в ідеологічній боротьбі.
4. Україна і плани СРСР напередодні Другої світової війни.
5. Місце України в планах нацистського керівництва.
6. Політичні погляди німецького керівництва на ідею «Великої України». А. Розенберг та Е. Кох.
7. Проблема колаборції в сучасній українській історіографії.
8. Участь українців у регулярних формуваннях німецької армії (1943 – червень 1944 рр.). Дивізія «Галичина».
9. Нацистська пропаганда «жидобільшовизму».
10. Масові розстріли мирного єврейського населення. «Гетто».
11. Українці і трагедія Голокосту. А. Шептицький «Не вбий».
12. Український націоналістичний табір на початку війни.
13. «Поліська Січ» Тараса Бульби-Боровця.
14. Утворення УПА. Роман Шухевич.
15. III Надзвичайний великий збір ОУН-б.
16. Початковий етап радянсько-німецької війни і радянський партизанський рух.
17. Партизанський рух у 1943 році: дії, завдання, оцінки в історіографії.
18. Етапи еволюції польського підпілля на західноукраїнських територіях. АК.
19. Вплив Німеччини та СРСР на загострення українсько-польського конфлікту.
20. Перебіг, етапи та наслідки УПМЗК.
21. Вивчення проблем Другої світової війни у старшій школі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Війна і міф. Невідома Друга світова / за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 272 с.
2. Вовк О. В. Спогади учасників українських військових формувань у збройних силах Німеччини як джерело вивчення повсякденного життя вояків Другої світової війни. *Сумська старовина*. 2021. №58. С. 35-47.
3. Гетьманчук М. П. Сучасні підходи до висвітлення природи, причин проявів радянського колабораціонізму в період Другої світової війни. *Літопис Волині*. 2022. №27. С. 142-148.
4. Гончаренко О. Голокост на теренах Райхскомісаріату «Україна» у вітчизняному історіографічному дискурсі (1941–2016 рр.). Дніпро; Переяслав-Хмельницький: Український інститут вивчення Голокосту «Ткума», 2017.
5. Грицюк В. М., Лисенко О. Є., Кидонь В. І. Пролог німецько-радянської війни: політичні та військово-стратегічні аспекти. *Український історичний журнал*. 2021. №3. С. 56 – 79.
6. Дрозд Р. «Конфлікт пам'яті»: до питання про вшанування жертв польсько-українського протистояння 1940-х рр. на території сучасної Польщі. *Український історичний журнал*. 2020. Ч. 5. С. 90-115.
7. Друга світова війна на уроках історії в школі: Інтерактивний онлайн-посібник / Заг. ред. Кендзьора П. І. Львів, 2017.
8. Жив'юк А. Ліквідація органами НКВД–НКГБ Костопільської окружної езекутиви ОУН (1939–1941 рр.). *3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ: Науковий журнал*. 2022. № 1 (57). Київ; Харків, 2022. С. 48–94.

9. Історія Голокосту: освіта та пам'ять / Упоряд.: В. Бобров, Н. Голосова, О. Педан-Слепухіна, А. Подольський, М. Тяглий. Вид. 2-ге, випр. Київ, УЦВІГ, 2016. 124 с.
10. Кашеварова Н. Друга світова війна очима радянських військовополонених: свідчення, зібрані Оперативним штабом Розенберга (Польща, жовтень 1944). *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2020. № 1 (53). С. 454.
11. Ковальська-Павелко І. Мілітарні комеморативні практики як складова історичної пам'яті українського народу про Другу світову війну. *Проблеми політичної історії України*. 2020. № 15. С. 168–180.
12. Левченко Ю. І. Особливості реалізації політики окупаційної влади в адміністративно-територіальних одиницях України 1941-1944 рр. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 402 с.
13. Лисенко О. Методологічні аспекти дослідження історії українського національно-визвольного руху середини ХХ століття. *Проблеми дидактики історії*. Зб. наук. праць. Вип. 7. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 27–36.
14. Лисенко О., Пилявець Р. Битва за Дніпро у Другій світовій війні: спроба нової концептуальної візії. *Український історичний журнал*. 2019. №4. С. 88.
15. Лисенко О., Хойнацька Л. Пам'ять про Другу світову війну: між ритуалом та дійсністю. *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри*: зб. наук. праць Вип. 6 / відп. ред. М. І. Михайлуца. Херсон: ФОРМ Грін Д.С., 2017. С. 209–216.
16. Литвин М. Друга світова війна: український вимір трагедії. *Військово-науковий вісник*. 2020. № 33. С. 312-315. URL: <https://doi.org/10.33577/2313-5603.33.2020.312-315>
17. Пагіря О. ОУН та УПА в контексті визвольних рухів: спроба компаративного аналізу. *Новітня доба*. НАН України,

- Інститут країнознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2019. Вип. 7. С. 150–178.
18. Патриляк І. «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939-1960 рр.). Львів, 2012.
 19. Подольський А. До питання концепції комплексної меморіалізації Бабиного Яру: історичні контексти та політичні виклики. *Суспільно-політичні та історичні аспекти розвитку*. 2022. С. 345-366.
 20. Рижева Н. О. Сучасна українська історіографія Голокосту. *Південний архів (історичні науки): збірник наукових праць*. Вип. 37. Херсон, 2022. С. 82 – 91.
 21. Салата О. Український театр в умовах німецької окупації 1941–1942 рр. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2022. №23. С. 83–92.
 22. Смирнов А. Між хрестом, свастикою і червоною зіркою: українське православ'я в роки Другої світової війни. Монографія. Одеса: Гельветика, 2021. 416 с.
 23. Снайдер Тімоті. Чорна земля. Голокост як історія і застереження / Перекл. з англ. П. Білак, О. Камишнікова, Т. Родіонова. Київ, 2017. 394 с.
 24. Стельникович С. В. Житомирсько-Вінницький регіон в умовах нацистської окупації (1941–1944 рр.). Житомир, 2015.
 25. Сурмач О. І. Діяльність митрополита А. Шептицького в роки німецької окупації. *Наукові праці історичного ф-ту Запорізького ун-ту*. 2015. Вип. 42. С. 132–136.
 26. Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття. Історичні нариси / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова колегії) та ін., Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець, В. М. Литвин, О. Є. Лисенко (відп. ред.), О. С. Онищенко, О. П. Реєнт, П. Т. Тронько. Київ, 2015. Кн. 3.

27. Ухач В. З. «Рух ОУН-Бандери становить серйозну небезпеку»: ОУН(б) і Німеччина в період кінця 1941 – грудня 1943 років: (сучас. історіографія). *Архіви України*. № 2. 2017. С. 93-102.
28. Шкварець В. П., Гузенко Ю. І. Друга світова війна 1939-1945 рр.: український вимір. Миколаїв : Іліон, 2012. 249 с.

Додаткова

1. Баран В. Україна: воєнне літо 1941 року. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Історичні науки*. 2018. №27. С. 94 – 103.
2. Геча О. Революції, політичні трансформації та війни першої половини ХХ ст. в житті єврейських громад Правобережної України: колективний та персональний виміри. Житомир, 2021. 274 с.
3. Давидюк Р. Діяльність спецслужби ДЦ УНР у Кременецькому повіті. *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2022. № 1(57). С. 95-111.
4. Давидюк Р. Життєпис Марка Луцкевича в контексті сучасної політики пам'яті. *Радянські репресії у західних областях України (1939-1953): історія, особистості, пам'ять*. Колективна монографія. Відп. ред. В. Ільницький. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. 374 с. С. 227–246.
5. Зек Б. М. Луцьк у роки нацистської окупації (1941–1944). Луцьк, 2017.
6. Куницький М. П. Соціально-правовий статус місцевого населення Райхскомісаріату «Україна» (1941–1944 рр.). Київ, 2014.
7. Лисенко О. Подолання «міфу війни», або від якої спадщини ми відмовляємося: науковий дискурс, політика пам'яті та сучасні виклики (з приводу 70-річчя перемоги над нацизмом і фашизмом). *Український історичний журнал*. 2015. №2.

8. Насильство над цивільним населенням України. Документи спецслужб. 1941-1944 / уклад. В. Васильєв та ін. Київ, 2018. 752 с.
9. Погорєлов А. Залучення нацистською окупаційною владою агітаторів та їх використання в усній і кінофотопропаганді (1942–1944 рр.). *УДЖ*. 2019. №5. С. 36 – 58.

Інтернет-ресурси

1. Анотований довідник антирадянського руху опору. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-viddannya/anotovanyy-dovidnyk-antyradyanskogo-ruhu-oporu>
2. Давидюк Р. Страта «в особливому порядку» колишніх унерівців: розстрільний список 1940 р. *Український історичний журнал*. 2023. № 1 (568). С. 121-142. URL: <https://doi.org/10.15407/ukristj.568.01.121>
3. Електронна бібліотека Читиво. Розділ – Історична література. URL: <http://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>
4. Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-viddannya/zbirka-metodychnyh-rekomendaciy-do-vidznachennya-pamyatnyh-dat-u-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladah2>
5. Літопис УПА. URL: <https://litopysupa.com/ua/>
6. Стяжкіна О. Рокада: чотири нариси з історії Другої світової війни. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-viddannya/rokada-chotyry-narysy-z-istoriyi-drugoyi-svitovoyi>
7. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>

Навчально-методичний посібник

Давидюк Руслана. Дискусійні проблеми історії України. Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2023. 50 с.

для студентів освітнього ступеня «Магістр»,
спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»

Наклад 50 примірників.